



Vzdělávací moduly k tématu SSE pro OVP

Modul 1: „Úvod do SSE a sociálních podniků: definice, hodnoty a principy“

Tento materiál tvoří součást čtyřmodulového vzdělávacího programu na podporu sociální solidární ekonomiky (SSE) v systému odborného vzdělávání a přípravy (OVP). Jedná se o užitečný nástroj pro školitele a mentory v systému OVP, jakož i průvodce pro poradce pro kariérní příležitosti a tvůrce politik.

Podpora Evropské komise poskytnutá vydání této publikace nepředstavuje stanovisko Komise vůči jejímu obsahu. Obsah dokumentu odráží výhradně názory autorů a Komise není za zde uvedené informace zodpovědná.

Partneři projektu



Modul 1: „Úvod do SSE a sociálních podniků: definice, hodnoty a principy“

K čemu slouží tento vzdělávací modul?

Tento materiál tvoří součást souboru vzdělávacích modulů zaměřených na podporu sociální solidární ekonomiky (SSE) v systému odborného vzdělávání a přípravy (OVP). Naší vizí je komplexní systém přípravy a profesního rozvoje mladých lidí, který do jejich myšlenkových a postojevých rámců začleňuje alternativní socioekonomické modely.

Představuje jak nástroj, tak i vzdělávací materiál užitečný pro školitele a mentory v systému OVP, kteří v něm mohou najít informace, materiály, zdroje, příklady a případové studie vedoucí k lepšímu porozumění tématům spojeným s SSE. Slouží jako výchozí bod k tvorbě vlastních materiálů a inovativnímu a komplexnímu začlenění SSE do jejich výuky a odborné přípravy. Dále může sloužit jako průvodce pro poradce pro kariérní příležitosti a tvůrce politik, kteří podporují a mentorují mladé lidi na jejich cestě profesního rozvoje tím, že jim otevírají dveře do světa SSE: alternativního rozvoje a paradigmatu spolupráce, zaměstnatelnosti a udržitelnosti ve „skutečném podnikání“.

Co je sociální solidární ekonomika (SSE)?

SSE je alternativní socioekonomický model, který vychází z inkluzivních hodnot a postupů, jež jsou v „období transformace“ velmi potřebné. Lidé uplatňující SSE vytvářejí alternativy ve všech hospodářských odvětvích v rámci současných ekonomických modelů i mimo ně tím, že se zaměřují na udržitelnost, sociální potřeby, reciprocitu a solidaritu.

V tomto kontextu je SSE ekonomikou zaměřující se na jinou formu rozvoje, než je tomu u tradiční ekonomiky zaměřené na tvorbu zisku. Zahrnuje organizace, jejichž účel směřuje spíše k naplňování sociálních a environmentálních hodnot, než k úsilí o finanční zisk a růst. Jedná se o způsob uspokojování lidských potřeb prostřednictvím hospodářských činností, jako je výroba a nabídka služeb, které posilují hodnoty sociální spravedlnosti, ekologické udržitelnosti, spolupráce, vzájemnosti, společenství a demokracie.

Jak mohou moduly pomoci lektorujícím a účastníkům*icím OVP?

SSE může tedy přispět k rozvoji těchto schopností u lidí zapojených do systému OVP. Přesněji řečeno zprostředkovává široké znalosti v oblasti sociálních a ekonomických dynamik, udržitelného projektování, demokratického řízení, sociálních, environmentálních a ekonomických dopadů podnikatelské činnosti, průřezových znalostí atd. Dále zprostředkovává dovednosti, jako jsou komunikační a vztahové dovednosti, aktivní naslouchání, řízení změn, sociální plánování, týmová práce, kapacity pro síťování, utváření partnerství založeného na spolupráci, a také kreativní metody, jako například vzájemné a kooperativní metody, inkluzivnost a demokratické postupy, vzájemný vztah mezi lektorujícími a účastníky*icemi apod.

Jak tyto moduly používat?

Tento modul, jakož i další tři moduly, můžete využít buď pro samostatný seminář, nebo jako součást rozsáhlejší odborné přípravy v oblastech, jako jsou ekonomie, management, místní a regionální rozvoj, environmentální management a další. *Nejedná se o úplný či podrobný soubor vzdělávacích materiálů, ale spíše o komplexní nástroj, jehož cílem je podnítit představivost, kreativitu a pedagogické dovednosti lektorujících, aby na základě toho mohli*ytvářet své vlastní vzdělávací materiály.* Cílem kurzu je poskytnout pedagogům a pedagožkám podklady potřebné pro navržení, naplánování, realizaci a hodnocení vzdělávacích aktivit pro účastnice a účastníky, a to zejména pro mladé lidi s důrazem na NEETs (osoby, které nejsou zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy), jež se chtějí



vzdělávat v tématu SSE, nebo jej začlenit do přípravy v jiných oblastech. Moduly je možné upravit tak, *aby překročily „hranice systému OVP“ a mohly být použity na jiných úrovních vzdělávání.*

Název	Úvod do SSE a sociálních podniků: definice, hodnoty a principy
Čas	30 hodin
Úvod – Účel „Jak modul pomáhá lektorujícím OVP?“	<p>Tento modul tvoří balíček vzdělávacích osnov na téma Úvod do SSE, které ukazují cestu při tvorbě vzdělávacích kurzů týkajících se klíčových témat v oblasti SSE.</p> <p>Lektorující OVP jej tedy využijí při plánování odborné přípravy s cílem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pochopit, že sledovaný cíl podnikání je tím, co ve výsledku odlišuje SSE a sociální podniky od tradičního podnikání. Zatímco tradiční ziskově-orientované podniky se zaměřují hlavně na maximalizaci zisku, sociální podniky usilují o nalezení účinnějšího, efektivnějšího, udržitelnějšího a spravedlivějšího řešení sociálních problémů a uspokojování lidských potřeb. • Pochopit, jakým způsobem vytváří sociální podnikání hodnoty pro celou společnost či komunitu, spíše než pro jednotlivce. Takzvaná sociální hodnota může být výsledkem vytvořených přínosů nebo snížení nákladů ve prospěch společnosti a všech jejích občanů. • Porozumět výzvám SSE. • Pochopit zásady a cíle vzdělávání zaměřeného na podporu SSE. • Umět stanovovat cíle a vytvářet vzdělávací programy pro sociální podnikatele. • Umět kultivovat hodnoty, kritické myšlení a spolupráci prostřednictvím vzdělávacích programů. • Umět používat různé techniky učení. • Pochopit zásady SSE a umět je realizovat v praxi.
Znalostní cíle	<ul style="list-style-type: none"> • Pochopit rozdíl mezi prvním (veřejným), druhým (soukromým) a třetím (neziskovým) sektorem ekonomiky. • Znát definice týkající se sociální ekonomiky, solidární ekonomiky, sociální solidární ekonomiky a sociálního podnikání. • Rozlišovat mezi pojmy sociální ekonomiky, solidární ekonomiky, sociální solidární ekonomiky a sociálního podnikání a společenské odpovědnosti firem. • Poznat různé typy a formy organizací SSE (družstva, sociální podniky, neformální skupiny). • Uvědomit si existenci souvisejících „ekonomik“ a hnutí, jako jsou družstevnictví, občiny (commons), města přechodu (transition towns),

	<p>nerůst, sebe-organizace, spravedlivý obchod (fair trade), místní rozvoj a komunitní ekonomika.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Porozumět hodnotám, jako je solidarita, svépomoc, kooperativismus a důvěra, spravedlnost, vzájemnost, rovnost a sociální spravedlnost. • Uvědomit si klíčové zásady, jako je demokratické řízení a správa, neziskový model, kolektivní prospěch, důstojné pracovní podmínky, hodnocení sociálního dopadu, autonomie a odpovědnost. • Rozpoznat prvky subjektu SSE oproti tržně orientovanému podniku. • Rozlišovat různá odvětví v rámci sociální solidární ekonomiky. • Porozumět konceptu řetězců v SSE: výroba, spotřeba, distribuce. • Porozumět konceptu sítí SSE, ekonomickým a sociálním tokům. • Identifikovat místní, národní, evropské a mezinárodní sítě.
<p>Získané dovednosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozlišovat různá odvětví ekonomiky a prostor mezi nimi. • Kriticky se zabývat různými pohledy na SSE a sociální podnikání. • Uvést aspekty postupu posuzování sociálního dopadu. • Vytvářet společensky prospěšné podniky sociální solidární ekonomiky. • Analyzovat různé prvky subjektů SSE. • Představit provozní model subjektu SSE. • Uvést oblasti, ve kterých se může projevit sociální dopad. • Převést hlavní zásady, jako jsou demokratické řízení a správa, neziskový model a kolektivní prospěch, do metod. • Navrhovat a řídit ekosystémy sociální solidární ekonomiky. • Vytvořit místní síť sociální solidární ekonomiky.
<p>Postojová změna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zpochybňovat aspekty stávajícího ekonomického modelu. • Kriticky se zabývat se základními sociálními hodnotami. • Pochopit, že konkurenceschopnost a orientace na zisk jsou záležitostmi moderní éry, nikoliv jedinou možnou formou fungování. • Povzbuzovat zaměstnance k vytváření subjektů SSE a družstev. • Navrhovat nové modely naplňování základních lidských potřeb. • Spolupracovat ve skupinách za účelem vytvoření organizací kolektivní správy.

	<ul style="list-style-type: none"> • Podporovat model SSE jako udržitelnější alternativu pro ekonomiku, lidi a životní prostředí.
Získané kompetence	<ul style="list-style-type: none"> • Aplikovat hodnotový řetězec v sociálním podniku. • Vytvořit SSE podnik, který se zabývá místním společenským problémem. • Navrhnout hodnotovou strategii sociálního podniku. • Vytvořit provozní obchodní modely, které řeší společenské problémy. • Podat zprávu o postupu posuzování sociálního dopadu. • Zmapovat zúčastněné strany zapojené do sítě SSE.
Hlavní obsah	<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod do SSE <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Proč potřebujeme solidární ekonomiku? 1.2. Historie a pozadí <ol style="list-style-type: none"> 1.2.1. Kořeny, hybné síly a postupy uplatňované v minulosti 1.2.2. Milníky na evropské úrovni 1.2.3. Národní souvislosti 1.3. Definice ekosystému SSE <ol style="list-style-type: none"> 1.3.1. Sociální ekonomika a její hlavní rysy 1.3.2. Solidární ekonomika a její hlavní rysy 1.3.3. Sociální solidární ekonomika a její hlavní rysy 1.3.4. Sociální podnikání a jeho hlavní rysy 1.3.5. Družstva a jejich hlavní rysy 2. Dimenze, hodnoty a principy SSE <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Sociální, politické a hospodářské dopady 2.2. Solidarita, družstevnictví, svépomoc, vzájemnost, sociální začlenění 2.3. Demokracie, spravedlnost, odpovědnost, participace 2.4. Sebeorganizace a demokratické rozhodování 3. Oblasti a typy SSE <ol style="list-style-type: none"> 3.1. SSE v odvětví zemědělství (agroekologie, potravinová suverenita), obchodu (fair trade), v technologiích, médiích, SSE a místní měny a systémy LETS 3.2. Formální družstva a neformální skupiny 3.3. Zaměstnanecká družstva jako zvláštní typ družstev

	<p>3.4. Udržitelnost a inovace konceptu SSE</p> <p>4. Veřejné politiky a financování SSE</p> <p>4.1. Veřejné politiky podporující SSE a SSE ve veřejných politikách</p> <p>4.2. Vnitrostátní právní předpisy, podpůrné instituce</p> <p>4.3. Finance a financování</p> <p> 4.3.1. Druhy a zdroje financování</p> <p>5. Škálování SSE a síťovací aktivity</p> <p>5.1. Typy a funkce sítí v SSE</p> <p>5.2. Role evropských sítí, role místních sítí v SSE a v oblasti místního rozvoje</p> <p>5.3. Související koncepty:</p> <p> 5.3.1. Občiny (commons)</p> <p> 5.3.2. Družstevnictví</p> <p> 5.3.3. Nerůst</p> <p> 5.3.4. Oběhové hospodářství</p> <p> 5.3.5. Zaměstnanci řízená výroba</p> <p>6. SSE podnik: od nápadu k realizaci</p> <p>6.1. Návrh obchodního a provozního modelu SSE podniku</p> <p>6.2. Teorie změny v rámci tvorby strategie</p> <p>6.3. Vytváření, řízení a vykazování sociálního dopadu organizace</p>
<p>Metody, techniky a tipy pro lektorující</p>	<p>Pro aktivní zapojení účastníků a účastnic a pro zlepšení procesu jejich učení je vhodnější využívat participativní a méně frontální metody. Důležitou součástí jsou také ukázky praktické a živé stránky SSE prostřednictvím příkladů osvědčených postupů, pozvaných hostů nebo návštěv podniků v terénu.</p> <p>Zapojení účastníků a účastnic</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapojení účastníků*ic využitím jejich zkušeností s SSE. • Sdílení zkušeností s SSE a družstvy mezi účastníky a účastnicemi navzájem. • Shromažďování zkušeností pomocí post-it lepíků, které můžete seskupovat podle oblastí a/nebo typů SSE iniciativ a společně diskutovat. <p>Příklady osvědčených postupů a návštěvy iniciativ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identifikujte místní nebo nedaleké příklady iniciativ, které je možné navštívit, nebo pozvěte odborníky a odbornice praktikující SSE, aby přišli*ly za vaší skupinou, a diskutujte v místě konání semináře.

- Můžete naplánovat a uspořádat prohlídku s průvodcem nebo prezentaci.
- Projekt kulturní komunity, družstevní restaurace s prezentací, kdy zástupce*kyně iniciativy sdílí svůj příběh o tom, jak transformoval*a společnost na SSE podnik.
- Vyberte vhodný příklad dobré praxe a během celého modulu ukazujte různé aspekty na dané SSE iniciativě.

Skupinová práce a projekty

- Rozdělení účastníků a účastnic do skupin, které budou pracovat na vlastním projektu založeném na hodnotách SSE – každá skupina si vybere jeden nápad na projekt na základě svých vizí, snů, zkušeností, nebo příkladu SSE iniciativy.

Vize

- Každá skupina vytvoří společnou vizi pro svou SSE iniciativu nebo svůj SSE projekt
- Informace o tvorbě vize: <https://treegroup.info/library/visioning.pdf>
- Postup při tvorbě vize: <https://treegroup.info/library/sample-visioning-agenda.pdf>
- Příklady vizí: <https://treegroup.info/library/sample-vision-statements.pdf>

Plánování

- Skupiny vypracují pro svou SSE iniciativu nebo svůj SSE projekt „business canvas“ model, aby měly před začátkem práce orientační plán.
- Modely „business canvas“ (Business Canvas, Lean Canvas) nejsou pro sociální podniky vždy vhodné a často neobsahují klíčové oblasti, které jsou při rozvoji sociálních podniků důležité.
- Metoda „Social Business Canvas“ (nebo „Super Hero Canvas“) zahrnuje rovněž prostor k popisu sociálních a environmentálních rozměrů.
- Struktura a příklad „Social Business Canvas“ modelu: <https://medium.com/social-entrepreneurship-ecs/social-business-model-of-empowering-community-for-sustainability-c73542a0837e>
- Jednotlivé části Canvas modelu je možné dále reflektovat, procvičovat a diskutovat o nich – například hodnoty (SSE a další), partneři a zákazníci (komunita, síťování), zdroje (financování).

Logistika

- Požadavky na místnost, lokalitu a catering
 - Dostatek místa na skupinovou práci pro všechny účastníky a účastnice
 - Možnost přizpůsobit místnost pro jinou než frontální výuku (sezení v kroužku, na podlaze atd.)

	<ul style="list-style-type: none"> • Pokud je to možné, využijte prostory SSE iniciativy (může se jednat o příklad dobré praxe) • Příkladem dobré praxe může být i catering zajišťovaný SSE podnikem
<p>Příklady, případové studie, cvičení</p>	<p>Práce s případovými studiemi a příklady dobré praxe během semináře je důležitá, neboť ukazuje praktickou stránku SSE.</p> <p>Sdílení cesty, úspěchů a výzev SSE iniciativy nebo podniku může být inspirující pro rozvoj vlastních projektů a nápadů účastníků*ic.</p> <p>Vhodnou případovou studii nebo příklad dobré praxe lze využívat v průběhu celého semináře, vždy se zaměřením na konkrétní aspekty relevantní pro právě diskutované téma.</p> <p>Návštěva a diskuse o zkušenostech přímo se zástupci*kyněmi iniciativy během návštěvy podniku může představovat cennou zkušenost a formu učení. Lektorující ji může připravit předem, nebo může jít o součást zapojení účastníků a účastnic, kteří si připraví vlastní případovou studii nebo příklad dobré praxe.</p> <p>Otázky k přípravě příkladů dobré praxe a případových studií v oblasti SSE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jak jste začali? Co vám pomohlo a co naopak nebylo nápomocné? • Prosím, popište formu vašeho (demokratického) řízení a strukturu organizace. • Kdo je oprávněn rozhodovat o čem? • Jaká je vaše právní forma? • Jaké „uživatelské hodnoty“ / hodnoty pro své členy*ky / pro společnost vytváříte? • Co pro vaši SSE iniciativu znamená solidarita (solidární ekonomika)? • Jak jste budovali komunitu okolo své iniciativy? • Co bylo důležité pro dosažení vašich cílů / dosažení úspěchu? • Čelili jste nebo čelíte nějakým výzvam? Jak jste se s nimi vyrovnali / jak se s nimi vyrovnáváte? <p>Další otázky se mohou týkat vlastnictví, financování, spolupráce (vnitřní či vnější), komunikace a konfliktů.</p> <p>Případová studie: Fair & Bio pražírna (Praha) https://www.fair-bio.cz/en/</p> <p>Při procházce Sokolovskou ulicí nedaleko centra Prahy narazíte na obchůdek Fair & Bio. Obchod provozuje česká nevládní organizace Ekumenická akademie (dále jen „EA“) a mezi mnoha dalšími fair trade produkty zde můžete najít různé druhy čerstvě pražené kávy, která byla upražená jen asi 25 km odsud družstevním sociálním podnikem Fair & Bio pražírna. Fair & Bio pražírna prosazuje sociální, ekologickou</p>

a ekonomickou udržitelnost, podporuje místní ekonomiku, lokální komunity a důstojnou práci na globální i lokální úrovni.

Tradice družstev v dnešní České republice a na Slovensku (dříve v Československu) má své počátky před více než 170 lety. Fair & Bio pražírna je první družstevní pražírna kávy v České republice. Každé zrnko kávy, které se v pražírně zpracovává, bylo vypěstováno na farmách s certifikací Fairtrade. Po upražení je káva ručně zabalena a označena. 75 % procesů vykonávají zaměstnanci s mentálním a/nebo tělesným postižením. Environmentální aspekty jsou také velmi důležité, proto je drtivá většina káv pěstována ekologicky.

Projekt Fair & Bio pražírny navázal na činnosti Ekumenické akademie v oblasti fair trade. EA je jedním z průkopníků propagace fair trade v České republice. EA se zaměřila na zvyšování povědomí o rozvojové problematice a ekonomických alternativách, přičemž o nich nechtěla jen mluvit, ale chtěla také ukazovat alternativy v praxi. Organizace proto založila první velkoobchod s produkty fair trade ve střední a východní Evropě. Po několika letech a překonání různých výzev byl velkoobchod transformován na družstvo, jehož zakládajícími členy byla EA spolu s několika dalšími jednotlivci.

Projekt byl zahájen v roce 2011 za pomoci dvou dotací EU pro sociální podniky. V průběhu let pomáhalo stabilizovat finanční situaci družstva několik bezúročných půjček poskytnutých jeho členy a členkami. Od roku 2018 funguje Fair & Bio pražírna bez jakýchkoliv dotací a vytváří finanční zisk. V červnu roku 2019 oslavili členové a členky družstva spolu s celou komunitou prvních pět let pražení kávy.

Od samého začátku bylo jasné, že projekt bude mít formu družstva. Důvodem bylo to, že se měl stát dobrým příkladem prosazujícím tento typ demokratického uspořádání, které mělo v České republice dlouhou historii, jež však byla narušena a zneužívána v období před rokem 1989. Inspirováni historií a také fair trade zemědělci pomáhali pracovníci a zaměstnanci ze zemí globálního jihu se šířením informací – nejen EA, ale také družstvo aktivně propaguje SSE a sdílí svůj příběh.

Krátké video o pražírně z roku 2016:

<https://www.youtube.com/watch?v=oySOh1qwrhU>

Cvičení: HORKOVZDUŠNÝ BALÓN

Cíle: Navzájem se poznat, přimět lidi ke kritickému myšlení, řešení problémů a skupinové práci.

Popis aktivity: Účastníkům a účastnicím řekněte, ať si představí, že letí horkovzdušným balónem. Náhle se změní počasí, a aby mohli v letu balónem bezpečně pokračovat, musí vyhodit několik pytlů, které obsahují:

1. kariéru,
2. peníze,
3. oblečení,
4. krásu,
5. přátele,
6. domácí mazlíčky,
7. budoucnost,
8. auto,
9. knihy,
10. lidská práva,
11. vzdělání,
12. vzpomínky,
13. sociální média,
14. rodinu.

Vyučující, lektorující či kdokoliv, kdo realizuje tuto aktivitu, se mohou rozhodnout přidat další prvky.

Účastnice*ici musí vybrat, kterých pět pytlů si ponechají po celou dobu letu. Dejte jim 10–15 minut na samostatnou práci. Poté vytvořte skupiny po 5 až 6 lidech, aby sdíleli svůj výběr (10 minut). Potom je vyzvěte, aby ve skupině znovu vybrali pět nejdůležitějších věcí, které si jako skupina chtějí vzít s sebou (max. 10–15 minut).

Otázky ke zpětné vazbě:

- Jak se cítí?
- Co je v jejich životě nejdůležitější?
- Na základě čeho vybírali své položky?
- Jaké nejtěžší rozhodnutí museli ve svém životě udělat?
- Jak činí zásadní životní rozhodnutí?

Další informace: <https://www.salto-youth.net/tools/toolbox/tool/hot-air-balloon.2942/>

Cvičení: PÁROVÉ ČTENÍ, VZÁJEMNÉ ÚČENÍ

Cíle: Spolupracovat při společném čtení a diskusi o ucelené části textu.

Popis/kroky:

- Vytvořte domácí skupiny s dvěma nebo více lidmi. Každá skupina dostane jinou část textu. Každé skupině je přidělena barva, kterou členové skupiny označí své texty. Účastníci*ice najdou svou expertní skupinu podle čísla uvedeného na tvém textu. Každá expertní skupina pracuje s jinou částí textu.
- V rámci expertní skupiny vytvořte dvě dvojice, které budou text číst společně (20 minut).

Zvolte si ve dvojici role: zpravodaj a tazatel.

Rozdělte text do několika částí (délka jednotlivých částí závisí na vás).

Postupně čtěte jednotlivé části. Po přečtení každé části ji zpravodaj shrne a tazatel položí několik otázek souvisejících s danou částí textu (není nutné na ně odpovídat).

V průběhu čtení si můžete role vyměnit.

- Expertní skupiny (stejná čísla textu) (10 minut)
Sdílejte, co jste zjistili, a co vám není jasné.
Dohodněte se, co chcete naučit své domácí skupiny (zahrňte hlavní autory).
Dohodněte se a naplánujte, jak chcete informace předat. Můžete si k tomu připravit pomůcky (obrázky, body předepsané na flipchartu apod.).
Dohodněte se, jak ověříte porozumění a učení svých studentů (spolužáků) v domácí skupině.
- Domácí skupiny (stejně barvy textu) (30 minut)
Každý*á má pět minut na to, aby ostatní ve skupině naučil*a svou část textu a na ověření porozumění.
Dělejte si poznámky o tom, co není jasné, a zapisujte otázky.

- Všichni společně – postřehy, vyjasnění

Užitečné pokyny ke čtení: <https://www.metodes.lv/en/methods-and-tools/active-reading-5-steps-strategy>

Text „A people’s food policy“ (Potravinová politika pro lidi): Průkopnický manifest nastiňující lidovou vizi potravinového systému a zemědělství v Anglii, který podporuje více než 80 potravinářských a zemědělských organizací. Zpráva se opírá o výstupy 18 měsíců rozsáhlých celonárodních konzultací s grassrootsovými a nevládními organizacemi, odbory, komunitními projekty, malými podniky a jednotlivci. Výsledkem je soubor politických návrhů a vize změny, která vychází z žitých zkušeností a potřeb lidí nejvíce postižených nedostatky současného potravinového systému. Kapitoly vhodné pro párové čtení: správa věcí veřejných, potraviny, zdraví, půda, práce, životní prostředí, znalosti, obchod a finance.

<https://www.peoplesfoodpolicy.org/>

Cvičení k fair trade: HRA BANANA SPLIT

- Cíle: Rozkrýt příběh banánů z farmy až do mísy na ovoce a zjistit, jakou roli v něm hraje fair trade a spravedlnost.
- Popis: Účastníci a účastnice prostřednictvím hraní rolí vyjednávají o rozdělení ceny banánů napříč dodavatelským řetězcem a diskutují o spravedlnosti tohoto rozdělení. Ve druhém kole ve svých rolích diskutují o tom, jestli se zapojí do systému fair trade.
- Rozdělte pět karet s rolemi jednomu nebo několika lidem v závislosti na velikosti skupiny. Každý*á si přečte kartu se svou rolí.
Role: pracovník na banánové plantáži, majitel plantáže, přepravce, dovozce, nákupčí v supermarketu.
- V diagramu „banana split“, načrtnutém na flipchartu, každá*ý označí, kolik si myslí, že by měl*a dostat, a proč.
- Pokud součet částek přesáhne celkovou cenu (např. 5 Kč), měla by skupina začít vyjednávat o cenách.
- Diskutujte o výsledcích. (Spravedlivý podíl? Proč je rozdělení právě takové? Kdo na tom prodělá?)
- Druhé kolo – fair trade scénář: rozdají se nové karty s rolemi a po přípravě argumentů skupina diskutuje o tom, zda se zapojí do systému fair trade.
- Závěrečná diskuse.

Další informace:

<http://www.storyofbanana.com>

<https://cafod.org.uk/content/download/733/6290/version/10/CAFOD%20BANANA%20SPLIT%20GAME.pdf>

<p>Zdroje (články, videa, prezentace)</p>	<p>SOCIOECO: Internetové stránky se zdroji o sociální a solidární ekonomice. Socioeco je internetová stránka s dokumenty a dalšími zdroji, jejímž cílem je usnadnit občanům, vědeckým pracovníkům, novinářům a místním zastupitelům přístup k informacím o SSE.</p> <p>http://www.socioeco.org</p> <p>RIPESS: Internetové stránky Mezinárodní sítě na podporu sociální solidární ekonomiky a stránky RIPESS EU jsou zdrojem informací o hnutí a sítích, informací o SSE a souvisejících novinek.</p> <p>www.ripess.org</p> <p>www.ripess.eu</p> <p>PROJEKT SUSY: V rámci projektu se sešlo 26 sdružení z 23 zemí, která společně prozkoumala, zmapovala a ukázala příklady solidární ekonomiky v Evropě.</p> <p>www.solidarityeconomy.eu</p> <p>YouTube kanál projektu je cenným zdrojem příkladů dobré praxe:</p> <p>https://www.youtube.com/channel/UCRy4hjD4Sjg1Oo_OOapXhcg/featured</p> <p>TAKE BACK THE ECONOMY – AN ETHICAL GUIDE FOR TRANSFORMING OUR COMMUNITIES (Vezměte ekonomiku do svých rukou – etický průvodce transformací našich komunit): Kniha se zabývá tím, jak může ekonomika fungovat pro lidi a planetu. Je určena akademickým výzkumným pracovníkům, aktivistům, studujícím, členům komunit a občanům, kteří se zajímají to, jak mohou přispět k tvorbě spravedlivějšího a udržitelnějšího světa. Kniha přetváří náhled na ekonomiku jako na věc, která je od nás oddělená a které nejlépe rozumí profesionálové.</p> <p>Zdroj: J. K. Gibson-Graham, Jenny Cameron, a Stephen Healy, 2013, University of Minnesota Press.</p> <p>PLURIVERSE, A POST-DEVELOPMENT DICTIONARY (Plurivers; post-rozvojová encyklopedie): Kniha obsahuje více než sto esejů o transformačních iniciativách a alternativách k aktuálně dominantním procesům globalizovaného rozvoje, včetně jeho strukturálních kořenů v modernitě, kapitalismu, státní nadvládě a maskulinních hodnotách.</p> <p>Zdroj: Kolektiv editorů: Ashish Kothari, Ariel Salleh, Arturo Escobar, Federico Demaria, a Alberto Acosta, 2019, Tulika Books, Indie.</p> <p>ESSENTIAL GUIDE TO DOING TRANSITION (Základní průvodce transformací): Tato příručka vám poskytne vše, co potřebujete vědět k zahájení transformace ve vaší komunitě, a nastiňuje procesy a činnosti nezbytné k dosažení úspěchu.</p> <p>https://transitionnetwork.org/resources-essential-guide-transition/</p> <p>THE IMPOSSIBLE HAMSTER (Neskutečný křeček): Krátké a velmi výstižné video ukazující dopad a logický závěr příslibu nekonečného ekonomického růstu.</p>
--	--

<https://vimeo.com/8947526>

UPSTREAM PODCAST: Upstream je rozhlasový dokument a série rozhovorů nabízející tematické epizody, příběhy, rozhovory s odborníky, vizionáři a tvůrci změn, které zkoumají širokou škálu témat souvisejících se SSE.

<https://www.upstreampodcast.org>

CO-OPERATIVES UK: Obvykle existuje nějaká podpůrná struktura (instituce), ať už veřejná nebo soukromá, která může při zakládání družstva poskytnout pomoc. Může jít o společenství nebo svaz družstev, nebo o jiné samostatné družstvo. Britská síť Cooperatives UK například poskytuje informace o tom, jak založit družstvo, a příklady řídicích dokumentů – Jak založit družstvo, síť Cooperatives UK:

www.uk.coop/developing-co-ops

PŘÍBĚH ROCHDALSKÝCH PIONÝRŮ: Video o historii družstev – Příběh Rochdalských pionýrů, vypráví o tom, jak skupina lidí pocházející z obyčejných pracujících rodin založila družstvo opírající se o soubor hodnot a zásad, které do dnešní doby inspirují lidi po celém světě.

<https://www.youtube.com/watch?v=DNVzOsZt6ew>

Spotlight – Rozhovory s družstevníky:

<https://www.ilo.org/global/topics/cooperatives/news/spotlight/lang--en/index.htm>

ZAMĚSTNANECKÁ DRUŽSTVA: Co je zaměstnanecké družstvo?

<https://institute.coop/what-worker-cooperative>

UpStream podcast: Zaměstnanecká družstva

Část 1: Widening Spheres of Democracy (Rozšiřování sfér demokracie)

<https://www.upstreampodcast.org/workercoops1>

Část 2: Islands Within a Sea of Capitalism (Ostrovy v moři kapitalismu)

<https://www.upstreampodcast.org/workercoops2>

POTRAVINOVÁ SUVERENITA

- 10 prvků agroekologie organizace FAO
<http://www.fao.org/agroecology/knowledge/10-elements/en/>
- Video – Agroekologie – další krok ve vývoji potravinových systémů:
<https://www.youtube.com/watch?v=mivnqVqgieE>
- Potravinová suverenita NYNÍ! Podrobný průvodce:
<https://www.eurovia.org/food-sovereignty-now-an-in-depth-guide/>
- Zprávy IPES Food – Mezinárodního panelu odborníků pro udržitelné potravinové systémy, nezávislé skupiny odborníků podporujících přechod k udržitelným potravinovým systémům na celém světě:
<http://www.ipes-food.org/reports/>
- Video – Udržitelný obchod pro udržitelné potravinové systémy:

	<p>https://www.youtube.com/watch?v=DJx7MySikZI&feature=emb_logo</p> <p>FINANCIAL MECHANISMS FOR INNOVATIVE SOCIAL AND SOLIDARITY ECONOMY SYSTEMS (Finanční mechanismy pro inovativní systémy sociální a solidární ekonomiky): Výzkumná zpráva institutu Euricse pro Mezinárodní úřad práce představující ekosystémy, finanční mechanismy a hlavní finanční dodavatele pro SSE.</p> <p>Zdroj: S. Barco Serrano, R. Bodini, M. Roy, G. Salvatori, 2019, MOP, Ženeva.</p> <p>https://www.ilo.org/global/topics/cooperatives/publications/WCMS_728367/lang--en/index.htm</p> <p>COOP57: Družstvo poskytující etické finanční služby s cílem finančně podporovat projekty v oblasti SSE. Bylo vytvořeno v Barceloně v roce 1995 z kompenzačního fondu, který obdrželi bývalí zaměstnanci a zaměstnankyně nakladatelství Bruguera poté, co společnost zkrachovala. Rozhovor s Miguelem Ángelem Martínezem Polem z roku 2016:</p> <p>https://cooperativecity.org/2017/10/08/coop57/</p> <p>PROČ VYTVÁŘET OBCHODNÍ PLÁN: Následující video může pomoci zahájit plánování pracovních skupin:</p> <p>https://coopcreator.ca/resource/why-create-a-business-plan-video/</p> <p>ZALOŽTE NOVÉ DRUŽSTVO: KROK ZA KROKEM: Úvodní postup při zakládání družstva:</p> <p>https://www.uk.coop/start-new-co-op/start</p>
<p>Slovník pojmů</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sociální solidární ekonomika představuje způsob uspokojování lidských potřeb prostřednictvím hospodářských činností (jako je směna, výroba, spotřeba a poskytování služeb), které posilují hodnoty sociální spravedlnosti, ekologické dostatečnosti, spolupráce, vzájemnosti, společenství a demokracie. Solidární ekonomika není sektorem ekonomiky, ale nositelem změny a transformace celého ekonomického systému. (...) SSE usiluje o systémovou transformaci, která přesahuje rámec povrchní změny, v níž zůstávají základní opresivní struktury a klíčové problémy nedotčeny (Síť RIPESS, 2013). • Hodnoty: Sociální solidární ekonomika je etický a hodnotový přístup k ekonomickému rozvoji, který upřednostňuje blaho lidí a planety před zisky a slepým růstem. Hodnoty zahrnují například: humanismus, demokracii, solidaritu, inkluzivnost, subsidiaritu, rozmanitost, kreativitu, udržitelný rozvoj, rovnost a spravedlnost pro všechny. • Sociální ekonomika je běžně chápána jako součást „třetího sektoru“ ekonomiky, který doplňuje „první sektor“ (soukromý a orientovaný na zisk) a „druhý sektor“ (veřejný a plánovaný). Třetí sektor zahrnuje družstva, vzájemné společnosti (tzv. mutuálky), sdružení a nadace. Tyto subjekty jsou organizovány kolektivně a orientují se na sociální síle, které upřednostňují před zisky či výnosy akcionářů. Prvořadým zájmem těchto organizací, jakožto

společenství lidí, není maximalizovat zisky, ale dosahovat společenských cílů (což nevylučuje dosahování zisku nezbytného například pro reinvestice). Někteří považují sociální ekonomiku za třetí nohu kapitalismu, jež doplňuje veřejný a soukromý sektor. Zastánci sociální ekonomiky tedy prosazují, aby jí byla přiznána stejná legitimita jako veřejnému a soukromému sektoru, včetně odpovídající úrovně podpory veřejných zdrojů a politik.

- **Sociální podnik:** Sociální podnik je subjekt v rámci sociální ekonomiky, jehož hlavním cílem není vytvářet zisk pro jeho vlastníky nebo akcionáře, ale pozitivní sociální dopady. Podnikatelským a inovativním způsobem poskytuje na trhu zboží a služby a svůj zisk používá především k plnění sociálních cílů. Vyznačuje se otevřenou a odpovědnou správou, do níž jsou zejména zapojeni zaměstnanci, spotřebitelé a zúčastněné subjekty dotčené jeho obchodní činností. Jejich hlavním cílem je sociální, společenský nebo environmentální dopad na záležitosti veřejného zájmu.
- **Družstvo:** Družstvo je autonomním společenstvím osob dobrovolně spojených za účelem uspokojení svých společných hospodářských, sociálních a kulturních potřeb a cílů pomocí podniku ve společném vlastnictví a s demokratickým řízením. Družstva působí ve všech hospodářských odvětvích a můžeme rozlišit tři hlavní typy:
 - zaměstnanecká nebo výrobní družstva (včetně zemědělských družstev),
 - spotřební družstva,
 - družstevní záložny.